ORATIO HABITA

A' GVIDONE FABRO ORATORE

CAROLI GALLIARVM REGIS CHRISTIA-
NISS. IN GENERALI CONGREGATIONE.

& ſubſequenter

RESPONSVM SYNODI IN

ADMISSIONE ORATORVM EIVSDEM
*Regis Chriſtianiß. datum in ſeſſione quarta ſacri
Concilij Tridentini ſub* PIO. PP. IIII.
IIII. *Iunij.* M. D. LXII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE



B R I X I AE
Apud Damianum Turlinum.

ORATIO HABITA A GVIDONE FABRO ORATORE CAROLI GALLIARVM REGIS CHRISTIANISSIMI IN GEnerali Congregatione.

LEgationis noſtræ teſtimonium, Patres ampliſsimi, habetis ex literis quas vobis nunc a chriſtianiſs. Galliarum Rege Carolo publice reddidimus: cauſas vero eius, quæ variæ ſunt, & maximæ, quibus non modo optimi Principis animus in chriſtianã Rempub. oſtenditur, ſed etiam ſingulare eius de virtute, ac pietate veſtra iudicium; quod ita nunc nobis neceſſe eſt, & cogit ſuſcepti muneris ratio, exponemus paucis, ideſt, inornate, nude, ſimpliciterq́. hi enim apud graues, ac ſapientes viros agi oportet, & quidem ſi, quod magnopere volumus, & obſecramus, Carolum Henrici Regis filium eſſe memineritis, & Franciſci nepotem, non valde noſtrum, vt opinor, in explicandis legationis huiuſce rationibus, cauſiſue, ſermonem requiretis Ad auguſta enim illa Franciſci, & Henrici nomina, facile vnicuique veſtrum occurret illico, ecquid officii, ecquid in his chriſtianis conuentibus, oneris nobis impoſitum ſit, ecquarum rerum poſtulata afferamus, ab eo videlicet legati, qui paternæ, auitæq́ laudis non æmulus modo, atque imitator, ſed etiam hæres, & ſucceſſor, nulla in re magis vnquam putauit ſibi eſſe elaborandum, nihilque vehementius contendit, quam vt opportuno loco, & libero, neque conuenturis infedo, iuſta quædam ſynodus cogeretur, ſacroſanctum Concilium cõuocaretur, quam vt Dei optimi Max. auſpicio, publici chriſtianorum omnium conuentus, iure, legitimeque, peragerentur, q̃ denique, vt eæ opiniones, quæ in Chriſtiana Repub. controuerſæ factæ ſunt, vnum in ſenſum, ac Decretum, ex auctoritate œcumenici cuiuſdã Con-

cilii aliquando reducerentur. Is fuit profecto Regis animus iam inde a primo aditu & ingreſſu Principatus ſui. Quos autē huius ſtudii, ac iudicii, perpetuæque Rempub. Chriſtianam voluntatis, citare teſtes veriſsimos Carolus Rex poterat, eoſdem hodie voluit hic, ſibi ad Concilium legatos adeſſe. Adeſt enim Lodouicus Sangelaſius, gallici ordinis eques Illuſtriſsimus, & in ſecretius Principis Conſilium ob ſingularem virtutem cooptatus, qui variis antea legationibus functus honorifice, nuper ad Pium quartum Pont. Max. propterea miſſus eſt, vt ipſum Pontificem, currentem quidem ſponte ſua, ad Concilii procuratiōnē, acrius incitaret, eiuſque animū Religionis ſtudio incenſum, vehementius (ſi fieri poſſet) inflammaret: Galliæ autē noſtræ recentia vulnera, quæ ſine ſummo dolore tractari nequeunt, ita nudaret, ita detegeret Pontifici, ceu Parenti bono. Vt tamen ea ipſa, ne obduci quidem alia ratione, niſi libero Concilio, nedum curari penitus, aut ſanari poſſe contenderet. Adeſt quoque Arnoldus Ferrerius, in ſenatu Pariſienſi Præſes, qui altero fere die poſt Franciſci ſecundi mortem, a Carolo fratre, ad eūdem Pont. allegatus, nihil potius in mandatis habuit, q̄ vt Cōcilium, ideſt, conuentum chriſtiani nominis vniuerſi, indici poſtularet, eiuſq; occaſiones omnes, quoquomodo vrgeret, admoneret etiam verendum eſſe, ne ex noſtris hominibus quamplurimi, quos dudū Concilii futuri ſpes, ægre in officio retinebat, diuturna expectatione fatigati deficerent a nobis, & ad eas partes traducerentur, quas nomini, & perſuaſioni Romanæ maxime aduerſarias eſſe ſcimus, tantumq; decederet de grege Domini, magno nō ſolum Galliæ, & totius chriſtianitatis incommodo, verum etiam eorū, ad quos ea res potiſsimum pertinebat, qui occurrere malis dum poterant, noluerunt, dedecore, atque infamia. Hæc apud Pont. non ſemel acta, vt cernitis, ſi aliud profecto nihil chriſtianiſsimi tamen Regis, de publica pace conſtituenda curam, de ſarcienda

inter omnes ordines concordia ſolicitudinem, de ſanandis Eccleſiæ vulneribus ſententiam, atque iudicium cuius facile probatura ſunt, grata quidem, ni fallor, hominum recordatione, cum laude ad omnem poſteritatis memoriam peruenient. Neque vero ſolus Pontifex de Cõcilio a nobis ſæpe interpellatus eſt, ſed etiã Ferdinandus inuictiſs. & auguſtiſs. Imperator, Philippus quoq; Hiſpaniarum Rex Maximus, atq; adeo omnes europæ Chriſtiani Principe, & Reſpub. omnes, omnes, inquã, Reges, vt ad rem præſtantiſsimam, & vtiliſsimam, tam neceſſario tempore animũ adiicerent, ad conſtituendam ſcilicet vnanimem de Religione conſenſionem, & reſtinguenda eccleſiæ incendia, continuis legationibus, quotidianis precibus quanta fieri potuit, maxima obteſtatione, ſepe ſumus cohortati, Hic ego vos appello, quicumq; adeſtis Illuſtriſs. atq; ampliſsimi Regũ, & Rerumpub. Legati. Quod ſi me ipſum quoq; actor, citare teſtẽ debeo, liquido iurare poſſum de ea re, quæ mihi pro eo munere, quo in Gallia fungor, æque cõperta, & cognita eſt atq; alteri cuiq; præſertim cũ ipſa edictis Regiis, & publicis noſtris tabulis contineatur, ſed facio imperite, ne dicam inſolenter, qui in re minime dubia, & obſcura, artificioſas colligo probationes, potiſsimum apud vos, quibus nihil tam certum eſt, nihil tam fixum, nihil tam ratum, nihil tam deniq; ad veritatem omnino perſuaſum, q̃ id, in quo videor hactenus tantopere laboraſſe. Quamobrem tranſeo nunc ad ea, quæ mihi pauca, ſed neceſſario dicenda ſunt.

Magna Patres Ampliſsimi, & incredibilis eſt expectatio, quam de ſe hic ſanctiſsimus conuentus, & conſeſſus veſter, in animis mortalium excitauit. Non loquor ad gratiam, neq; enim debeo, nec eos vnq̃ viros bonos putaui, qui ad iſtas artes eſſent eruditi, ſed quod in laudibus veſtris veriſsimum eſſe cenſeo, id quominus eloquar, pudore, & verecundia veſtra minime debeo prohiberi, Pergam igitur, vt cœpi dicere, Præclarum eſt, & pene

diuinum, quod a vobis expectant homines. Sic enim exiſti- mant vos eos, qui non veſtris quidem, ideſt humanis viribus, ſed afflati ſpiritu diuino, per Ieſum Chriſtum, religionem noſtram, tot in eam inuectis opinionibus ſauciam, reficere, & recreare, qui Eccleſiam Dei, per hoſce quinquaginta annos, contrariarum opinionum, quaſi ventorum tempeſtate iactatam, in portu collo care, qui denique in his pugnantium inter ſe doctrinarum flucti bus, ſtatuere optime poſsitis, quid dignitas Eccleſiæ, & quid ip- ſa temporum ratio poſtulet, equidem humana imbecillitate for taſſe, & aliqua præfectorum eccleſiæ incuria, vel etiam, ne quid grauius dicam, præpoſtera pietate irrepſiſſe in Eccleſiã, res non- nullas antiquatione, abrogatione, vel moderatione dignas, fatea mur neceſſe eſt, ſed quemadmodum ii homines comprimendi mihi ſemper viſi ſunt, qui arbitratu ſuo, vel potius libidine, ſine auctoritate, ſine vllo Decreto, ceremoniarum omnem penitus rationem, quæ ipſa comes eſt, & adminiſtra Religionis, con- uellentes, atque ob id in pacata Repub. tumultuantes, impiũ quemdam cultum ritusque nouos induxerunt: ſic contra a no- bis peccari fortaſſe poteſt, dum omnia, quæ ſæculis muniuntur, & longa vetuſtate, mordicus retinenda eſſe putamus, neque ſa- tis ſpectamus, quid inclinatio rerum, quid momenta temporũ, quid publica quies poſtulet. Nonnulla, atque haud ſcio an ve- rius dixerim, multa comuni concordiæ permittenda ſunt, neque quiſquam a dignitate ſua, vel conſtantia alienum putare debet, aliquid alteri condonare potius, quam obſtinatione rectæ ſen- tentiæ, tantam inter chriſtianos diſſenſionem alere. Sed vos, quam de mitigandis iis, quæ circa Religionem inoleſcerunt cõ- trouerſiis curam, & cogitationem ſuſcepiſtis, eandem niſi reper fecta, & abſoluta, nunquam abiicietis: Hæc ſpes reliqua nobis eſt, quæ bonorum mentes hominum, cogitationeſque ſuſten- tat. Pugnabit ſcio, perpetuus ille humani generis hoſtis, nihilq;

non aget, vt vos a cœpto opere deterreat, vt hos veſtros ad rem omnium præſtantiſsimam, & ſanctiſsimam impetus frangat, vt honeſtos eludat conatus veſtros, vt auocet, vt abducat, vos ab inſtituto, ab officio: diſsidiis quippe, ac diuortiis noſtris, quibus excedimur, & extabeſcimus, ille alitur, ille paſcitur velut ſuauiſsimo cibo: egregiùs præterea ſcelerum artifex eſt, & optimorum interturbator conſiliorum. Quoties, quæſo, ita vobis obloquetur: heu ſtultos, & fruſtra ſuſceptos labores, quid aliud, tot maris terræque ſpatia emenſi, præter inuidiam, & paupertatem domum reportabitis? Quo nutis, nunc præcipitis? Quod aliud hic agitis, q̃ vt reuocata, quæ bene ſepulta iacebat priſca illa, & rigida veterum Patrum diſciplina, minus poſthac laute, minus beate, minus feliciter, minuſq; tranquille vitam degatis in ocio? Ne in principium ſcilicet aulas liceat penetrare, ne ſplendide æpulari, ne magnifice habitare, ne regio comitatu, & ornatu incedere, ne iis denique frui voluptatibus, quæ ſuauiſsimæ ſunt ſine quibus vita omnis, & ingrata & iniucunda ſolet eſſe. Ergo paruo contentos viuere poſthac oportebit, ergo vni ſacerdotio, tanquam ſcopulo affixos inhærere, monendo, ſuadendo, largiendo, alienis ſemper inſeruire commodis, quid concionari de loco ſuperiore? quid meditantes tam cito ſeneſcere? quid curis, & vigiliis abſumpto corpore in ipſo ætatis flore immatura morte concidere? Hæc aguntur per vos ſedulo, hæc acerbæ vitæ, munerumq; veſtrorum officia, obſoleta illa quidem, & antiquata, atq; extincta prorſus, vos renouare, vos e tenebris eruere, & in lucem reuocare quæritis. Stulti, & neſcii bonorum veſtrorum. Recognoſcitis, arbitror, Patres tum exprobationes tum illecebras, quibus aduerſarius noſter ſpecie recti ſe inſinuat in animos noſtros, quem ſi benigni ſemel audieritis, ſi ſplendore falſi boni obiecto, aciē ingenii veſtri perſtringi patiamini, ſiquid denique plus apud vos valet, q̃ publica vtilitas, prædico, & præ-

nuncio vobis nihil agetis, ſuſceptum onus aut perfide abiicietis, aut propter animi imbecillitatem deponetis, ſpem, quæ extrema nobis pendet, falletis, Conciliorum denique dignitatem, & auctoritatem, quæ initio naſcentis eccleſiæ magna fuit, & bene cōſtituta Repub. maxima futura eſt, inpoſterum omnem eleuabitis. Noſtra, Patrumq́ noſtrorum, & Auonem memoria ſynodus indictas fuiſſe, epiſcopos conueniſſe, maximos in Germania, atque in Italia conuentus peractos eſſe ſcimus. Vix tamē vllus, aut perexiguus inde fructus Chriſtianitati conſtitit. Nolo ſubtilius in cauſas inquirere, nolo rumores ventuſque colligere, hoc prætermittere certe non poſſum, quod vereor ne nimis ad rem pertineat, minus legitima, minuſue libera fuiſſe dicuntur illa Concilia, qui aderant ad voluntatem alterius ſemper loquebantur, aut potius annuebant, qua re, nulla in iudiciis perniciosior, nulla ve capitalior eſſe poteſt. Vos quotquot in Dei nomine huc conueniſtis, non deliberantium modo, ſed iudicantium perſonam geritis ſtatuendi, diffiniendi, decernendi, ſpiritu Diuino ſuggerente, ius facultatem, & poteſtatem ſine vllā exceptione habetis, hanc facultatem, & libertatem diuinitus vobis conceſſam, ex optima, & vetere illa diſciplina Conciliorum, Carolus Rex noſter, vel ſuo ſolus periculo ſi ita ſit neceſſe ſartam, & tectam ordini veſtro cōſeruabit, in eam enim cauſam potiſsimum hæc legatio decreta eſt. Quod ſi in priuatarū rerum iudiciis de fundo, & ſtillicidio vbi agitur, ſententiam ſuā ad alicuius gratiam accommodare, turpe haberi debet, & ſeueriſsimi legibus noſtris vindicatur, quonam quæſo ſupplicii genere digni ſunt, qui de rebus Diuinis, conſcripti Iudices, dignitatis parum memores, in cenſendo vel auram captant popularem, vel principibus, quibus obnoxii ſunt, turpiter ſe venditant, vel ex aliorum dictatis, & præſcriptis, cogata tanq̄ mancipia, ſententiam ferunt: æternis certe tenebris, & vinculis leues iſti, & num-

marii iudices mandandi ſunt. Hanc quærelam habuit ætas ſuperior. Ne idem quoq; poſteri, qui incorrupte iudicaturi ſunt, de vobis exiſtiment & loquantur magnopere eſt prouidendũ. Atq; etiam vt tecti ad homines eſſe poſsitis, ad Deum immortalem qui poteritis eſſe? qualis enim quiſq; ſit, quid agat, quid in ſe admittat, de cœlo intuetur, cernit cupiditates noſtras, & cogitationes omnes, videt quid in calculo ponẽdo ſpectemus, quid in ſuffragiis, & ſententiis ſequamur. Num tacitis, & cõpreſsis aliis ardeamus, num adulemur, num gloriæ cupiditate efferamur, num contentionis ſtudio nimio, præſentem, & oblatam veritatem recuſemus accipere, num leuiſsimas delectationes, grauiſsimæ vtilitati anteponamus, num aberremus, & hallucinemur, prudentes, ſcienteſq; num denique Imperatorum, aut Pontificum, aut Regum liberalitates erga nos turpiſsimo obſequii genere gratioſo ſcilicet calculo, & iudiciariis tabellis prouocare, atque elicere cupiamus. Quod ſi quid eiuſmodi in his conuentibus peccetur, quanquam ſecus exiſtimamus, freti veſtra bonitate, ac pietate, ſi peccetur tamẽ, nihil eſt præterea, quo confugere poſsimus. Mihi hercle omnia iam addicta vaſtitati videntur eſſe. Vtinam longe a veritate, a coniectura ea te non multum aberrabo. Ruet diſsidiis chriſtiana Ciuitas, ardentem, & flagrantem inteſtinis bellis cernemus Europam ciuilis ferri aut ſubeunda nobis erit crudelitas, aut ſaltẽ funerum patriæ ſpectatores cogemur eſſe, a quorum cauſa belli fortuna ſteterit, ab iis ſtabimus omnes, quæ mihi profecto tam videntur eſſe miſera & miſeranda, vt ad earum cogitationem totus perhorreſcam. Quamobrem excitamini patres, & incumbite in eam curam dies nocteſque, vt hoc quod ægrotæ ac prope deſperatæ Reipub. chriſtianæ vnicum remedium eſt, nõ fruſtra exoptatum a nobis, non temere a vobis adhibitum eſſe vi-

datur. Et cum ex nonnullorum fortaſſe conciliorum inuidia, hæc ſynodus laboret, curare, vt omnes intelligant abiiſſe illud tempus, mutatam eſſe rationem, patere nunc aditum vniicuiq; ad diſputandum, non flammis hic diſceptari, non fidem frangi, non agi præiudiciis, veritatis diſceptationem integram eſſe, quippe cum vna eademque ſemper ſit veritas, ex omni æternitate fluens, ſpiritum ſanctum hic adeſſe, hic præſidere, illius denique inſtinctu, & aflatu de publica vtilitate agi, de pacificatione communi, nec non eccleſiæ totius conciliatione, & reſtituenda vetere eius diſciplina hic tractari rite, legitimeq;. Operæpretium eſt Patres, vt rem ita ſe habere intelligant, & animorum veſtrorum contentiones huc ſciant pertinere, ad hanc quippe famam maxima illa, & nobiliſsima europæ pars Germania, pro qua potiſsimum laboratur, velut e ſummo excitata, conueniet; legatos mittet, aderit hic vobiſcum, ſuos de religione ſenſus exponet familiariter, ſuoſque intimos nudabit dolores; ſic denique contrariis opinionibus iampridem diſſecta, & diuulſa, atque ob id ad omnes externas, & ſuas quoq; iniurias opportuna chriſtianitas in vnum, tanquam corpus coaleſcet. Erit terra labii vnius, & cordis vnius, vt quidam ait, equidem hanc voluptatem, quæ incredibilis eſt, iam nunc mihi ſpe & cogitatione lubet præſumere. Iuuat oculis mentis intueri, idem ſentientes omnes chriſtianos, idem credentes, idem ſperantes, eodem charitatis igne accenſos, quam ſane coniunctionem, & diuinam animorum conſpirationem ius nulla poſthac reperitur, quæ perfringere, aut labefactare poſsit. Vt autē patres, quod ſuſcepiſtis non mediocre munus alacriore animo conficiatis, Carolum Chriſtianiſsimum Regem Francorum, quādo is nos ſuæ voluit eſſe nuncios, & interpretes voluntatis, ad omnes Conatus ſocium fideliſsimum, & adiutorem fortiſsimum vo-

bis futurum ſpondemus, ac religioſe promittimus, Quem vero laudatorem actionum veſtrarum, & aſſertorem acerrimum perpetuo habebitis, eundem hic teſtem, & ſpectatorem eratis habituri, niſi tenella ætas inſolens laborum, atq; itinerum prohibuiſſet, aut potius niſi ciuilis tumultus terrores, in Gallia neceſſario retinuiſſent: Sed quod ille eam ſtudioſe facturus erat, vt ſe ſuaq; omnia vltro vobis offerret, id nos vt diligenter, atque officioſe curaremus præcepit, & cum ex auctoritate ſua aliquid acceſsionis ad id quod per vos agitur, fieri poſſe conſideret, iuſsit, mandauitque, vt id ipſum vobis ſignificaremus, cũ magna teſtificatione ſingularis ſuæ erga vos beneuolentiæ, erga ordinem veſtrum voluntatis, atq; obſeruantiæ, erga Rempub. chriſtianam ſtudii, pro quibus omnibus nõ fortunas modo, & facultates, ſed etiam vitam, & ſanguinem ſi opus ſit cupiat effundere.

RESPONSVM SANCTAE SYNODI IN ADMISSIONE ORATORVM REGIS CHRISTIANISSIMI, DATVM IN SESSIONE Quarta Sacri Concilii Tridentin. ſub Pio.pp. IIII.die. iiii. Iunii.

EXpectatus, iucũduſq; aduẽtus veſter Illuſtriſs. D. a Lanſaco, Voſque clariſsimi Legati, ſacroſanctæ huic ſynodo, non modo ſummam animorum læti tiam, ſed certiſsimam quoq; ſpem attulit, vt quæ vel temporum vitio, & infelicitate, vel potius perfidorum hominum ſcelere, & pertinacia, a priſca illa veræ religionis puritate multis in Regnis, iam pridem in varios, diuerſoſque hæreſum errores defluxerant, atque deciderant (vt volumus, atq; cupimus) in priſtinum dignitatis, ac ſynceritatis gradum reuocaremus. Nam cum perditi homines ſuis conſiliis, atq; pertinacia, multos iam annos, non modo Pontificum, atque Regum humana iura, ſed etiam diuina, ab Apoſtolorum iam temporibus, Chriſto ipſo magiſtro, & authore, partim monumentis, partim viua voce per manus, velut hæreditaria nobis ad bene beateq; viuendum tradita, atque relicta ſuo arbitrio, atque libidine, ita violare, & perturbare auſi fuerint, nouis quibuſdam licentiæ, ſacrilegii, impietatis, omnium denique ſcelerum ritibus ſuperinductis, vt ad vnicum, ſalutareque ſacri, oecumenici Concilii remedium a Pont. Max. Pio, ſolertiſsimoque Paſtore, tam libenter, q̃ neceſſario confugiendum fuerit. Quod ſpirituſancto prælucente, tanta optimorum Regum, Chriſtianorumque Principum, non modo animorum conſenſione, ſed etiam concordiſsimis omnium Chriſtianæ Reip. bene iuuandæ ſtudiis, ſuſceptum eſt, & ornatũ, vt breui Dei eccleſia mul-

to purior, ſanctiorque futura ſit. Merito itaque Christianiſsimum Galliarum Regem, Carolum (in quo celerior eſt regiarum virtutum, atque religionis curſus, q̃ ætatis) & laudamus, & admiramur: qui et Henrici patris, & Franciſci aui, Christianiſsimorũ Regum clariſsimis nominibus, & erga ſedem Apoſtolicam exemplis excitatus, atque inflammatus, cum per ætatem nondum confirmatum, & impios ſuorum, tam in ſe, q̃ in Christi Religionem tumultus, huic ſaluberrimo, ſanctiſsimoq; generali Concilio adeſſe non poſsit, vos præſtantiſsimos viros ſumma prudentia, fide, ac religione præditos, legatos miſit: qui illius nomine omnem operam, opes ſtudium denique, & parendi obſequium (vt decet) ſacroſanctæ ſynodo liberaliſsime promitteretis, quam apud bonos, pioſque, nulla aliorum Conciliorum, quæ nec legitima, nec libera fuiſſe, qui Conciliis male afficiuntur, parum vere obiiciunt, inuidia laborare: qui recte ſenſerit, facile extimabit, cum clarum ſit ſacra generaliaque Concilia, rite Christi ſpiritu ab eo, qui poteſtatem habeat, inchoata, riteque abſoluta, & legitime ſemper fuiſſe habita, & libera, & ad hominum ſanitatem, ac ſalutem, quantum per eos, qui ſpirituſancto non reſtiterunt, licuerit ſpectaſſe, ac ſalutaria fuiſſe. Nec aduerſus Tridentinum ſacrum iſtud Concilium ſathanæ inſidiæ ac fraudes per vos copioſe, ſubtiliterque enumeratæ, quamuis variæ, atque ingentes, Christi ſpiritu præſidente, præualebunt, qui illius omnes conatus ſua virtute, & potentia, cui ſoli confidimus, in quo ſolo omnes noſtras ſpes, ac cogitatus collocauimus, franget, ſubpedibuſque noſtris ſubſternet: Noſque ab eccleſiæ ſuæ ſynceritate, ac veritate, nec aberrare, nec decepti, aut a quoque cogi permittet. Itaque ſedulam veſtram, & liberam ad monitionem Viri Clariſsimi, ne ſcilicet in conſultationibus, ſententiiſque noſtris ferendis, aut